

**UNESCO:N ITÄ-LÄNSI-PROJEKTIN TEEMAT VUODEN
1966 JYVÄSKYLÄN KESÄSSÄ**

Aarne Pekkarinen
Kandidaatintutkielma
Historia
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

Sisällys

1.Johdanto	1
1.1 Jyväskylän kesä.....	2
1.2 UNESCO:n projekti	4
1.3 Lähteet ja kirjallisuus.....	6
2.Itä-Länsi-teema tapahtuman järjestämisessä.....	7
2.1 Itä-Länsi-teema suunnittelun yhteydessä	8
2.2 Tapahtuman järjestäminen ja haasteet.....	10
3. Itä-Länsi-teema tapahtuman sisällä	12
4. Lopuksi	17
Lähteet	19

1.Johdanto

Tässä tutkielmassa perehdytään vuoden 1966 Jyväskylän kesä -tapahtumaan keskittyen erityisesti sen kulttuuripoliittiseen ja kansainväliseen puoleen. Tutkielman pääasiallisena aiheena on tapahtuman UNESCO:n¹ Itä-Länsi-projektilta² saama teema, ja siihen liittyvät narratiivit tapahtuman järjestämisessä ja sen ohjelmistossa. Olen siis pyrkinyt selvittämään Jyväskylän kesän roolia ja rakentumista merkittävän kansainvälisen kulttuuripoliittisen keskustelun alustana analysoimalla, miten Itä-Länsi-teema esiintyi tapahtuman organisoitumisessa, ja sen sisältämissä eri kulttuurialojen edustajien pitämässä puheenvuoroissa ja luennoissa.

Jyväskylän kesä tunnettiin vielä 1960-luvulla nimellä Jyväskylän kulttuuripäivät, ja sen ohjelma rakentuikin pitkälti kulttuuriohjelmasta. Vuosi 1966 sopii kuitenkin juuri kulttuuripolitiikan narratiivien tutkimiseen tapahtuman historiassa varsin hyvin juuri Itä-Länsi-teeman, ja UNESCO:n läsnäolon myötä. Seuraavaksi alustan itse tapahtuman historiaa ja vuoden 1966 kesän erityisyyttä, UNESCO:n Itä-Länsi-projektia ja tutkielmassa hyödynnettyjä lähteitä sekä kirjallisuutta. Näitä alustuksia seuraavissa sisältökappaleissa paneudun ensin tapahtuman Itä-Länsi-ohjelman toteuttamiseen haasteineen, jonka jälkeen käsittelen ohjelman sisältöä ja teemojen konkreettista esiintymistä vuoden 1966 kulttuuripäivillä.

On huomioitava, että tutkielmassa käsiteltävä vuosi 1966 osuu Kylmän sodan suurvaltapolitiikan historialliseen kontekstiin. UNESCO:n Itä-Länsi-projekti ei kuitenkaan niinkään käsitellyt Itää ja Länttä Kylmän sodan politiikan kannalta, vaan kyseessä oli laajemman skaalan kulttuuripoliittinen keskustelu³. Myöskään vuoden 1966 Kulttuuripäivien yhteydessä, vaikka kyse olikin Idän ja Lännen välisistä suhteista ei ollut huomattavissa niinkään Kylmän sodan narratiiveja. Kyse oli enemmänkin Aasian kulttuurien arvostamisesta, ja kulttuurisuhteiden parantamisesta Itä-Länsi-projektin innoittamana.

¹ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation.

² UNESCO Major Project on the Mutual Appreciation of Easterns and Western Cultural Values. Projektista käytettiin myös lyhennettyä nimeä East-West Major Project. Tässä tutkielmassa käytän projektista nimeä Itä-Länsi-projekti.

³ Huttunen (2017). s. 149.

1.1 Jyväskylän kesä

Jyväskylän kesä on nimensä mukaan Jyväskylässä vuosittain kesällä järjestettävä kulttuuritapahtuma, joka juontaa juurensa Jyväskylän kesäyliopiston kesälukukaudella vuonna 1956 järjestettyihin musiikkipedagogisiin päiviin⁴. Tapahtuman järjestäminen keksittiin professori Päivö Oksalan, säveltäjä Seppo Nummen ja silloisen maisteri Timo Mäkisen yhteisellä saunareissulla Oksalan mökillä. Reissun aikana puheenaiheeksi nousi suomalaisen musiikkikulttuurin pohjan kapeus, sekä sen liiallinen keskittyminen Helsinkiin.⁵

Musiikkipedagogisia päiviä seurasi jo seuraavalla kesälukukaudella Jyväskylän kuvaamataiteellisen kerhon kanssa järjestetyt kuvaamataidepäivät ja lopulta vuonna 1960 yhteistyössä korkeakoulun, Jyväskylän kaupungin sekä paikallisten taideseurojen kanssa järjestetyt monitaiteelliset kulttuuripäivät. Tämän jälkeen kulttuuripäivien järjestämistä varten muodostettiin vuonna 1962 Jyväskylän kulttuuripäivät ry nimellä kulkeva yhdistys, jolloin kulttuuripäivät myös irtosivat korkeakoulun alaisuudesta⁶. Tapahtuman alkuperäisistä keksijöistä varsinkin Päivö Oksalalla ja Seppo Nummella oli 1960-luvun loppuvuosille asti suuret roolit tapahtuman järjestämisessä⁷. Oksala toimikin esimerkiksi juuri tässä tutkielmassa käsiteltyjä vuoden 1966 kulttuuripäiviä järjestettäessä Jyväskylän kulttuuripäivät ry:n puheenjohtajana, ja Nummi ohjelmajohtajana.

Jyväskylän kesää järjestää nykypäivänä Jyväskylän festivaaliyhdistys ry, joka taas toimii Finland Festivals ry nimisen voittoa tavoittelemattoman kattoyhdistyksen alla. Finland Festivals ry kertoo sivuillaan⁸ Jyväskylän kesän koostuvan nykyisin maksullisesta, sekä maksuttomasta lähinnä taideaiheisesta ohjelmistosta, jota järjestetään Jyväskylän lisäksi myös sen lähipaikkakunnilla.

Tapahtuma saavutti yhdistyksen mukaan ennätyskävijämääränsä vuonna 2009, jolloin kävijöitä oli lähes 40 000⁹. Jyväskylän kesän voisi katsoa marginalisoituneen varsinkin merkitykseltään sen alkuvuosikymmeniin verrattuna. Vuonna 1966 kulttuuripäivien

⁴ Matikainen. (2012) s. 113.

⁵ Marja Korhonen, Jyväskylän kulttuuripäivien musiikkipäivät 1956–1962. Tutkimukset, 1969-1970, 1974 (1969-1974) Jyväskylän Kesä ry:n arkisto.

⁶ Matikainen (2012). s. 113.

⁷ Matikainen (2012). s. 113–124.

⁸ Finald Festivals ry:n nettisivut (viitattu 3.8.2023).

⁹ Finald Festivals ry:n nettisivut (viitattu 3.8.2023).

suojelijana toimi tasavallan presidentti Urho Kekkonen¹⁰, ja kävijämääräksi arvoitiin tuolloin samainen 40 000¹¹. 1960-luvulla kulttuuripäivillä esiintyi muun muassa monia kansainvälisen huipputason muusikoita, ja varsinkin nuoret älyköt osallistuivat innokkaina¹². Suuri kansallinen merkitys oli siis 1960-luvulla kiistatonta. Tapahtuman silloinen ohjelmajohtaja Seppo Nummi unelmoi vuosikymmenen lopun aikoihin jopa 100 000 kävijän kulttuurikesästä, joka ei kylläkään lopulta osoittautunut mahdolliseksi. Jo 1970-luvulla tapahtumaa saatettiin kuvailla lehdistössä varsin ankeansävyisesti¹³. 1990-luvulla tapahtuman kävijämäärät olivat laskeneet 15 000 kävijän tasolle¹⁴.

Tämän tutkielman kannalta oleelliset vuoden 1966 kulttuuripäivät olivat erityiset ja mielenkiintoiset monestakin syystä. Vuoden 1966 kesään osui ajallisesti monia kyseiseen tapahtumaan enemmän tai vähemmän liittyviä ja vaikuttavia tekijöitä. Ulkoisista tekijöistä yhtenä esimerkkinä voisi mainita kulttuuripäivien kotina toimineen Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun muuttumisen Jyväskylän yliopistoksi juuri samana kesänä osana laajempaa suomalaisen korkeakoulutuksen laajentumista. Koulutusta jouduttiin sotien jälkeisten suurten ikäluokkien luoman suuren koulupaikkojen tarpeen myötä laajentamaan ja lopulta korkeakoulutasolla asti¹⁵. Samalla suurten ikäluokkien nuorisopoliittinen herääminen oli vahvasti nähtävissä myös Jyväskylän kulttuuripäivillä¹⁶.

Muun muassa näiden ulkoisten tekijöiden lisäksi vuoden 1966 kulttuuripäivät olivat myös tapahtuman sisäisen puolen kannalta varsin erityiset. Vuonna 1966 kulttuuripäivillä nähtiin varsinaista dramatiikkaa ja skandaalinomaisuutta, kun Helsingin Taideteollisen oppilaitoksen opiskelijat järjestivät yliopiston tiloissa Visuaalisen varieteen, joka sisälsi muun muassa fallospatsaan ja taiteilija M.A. Nummisen johtaman yhtyeen sovittamia tulkintoja sukupuolioppaista. Varietee päädyttiin lopulta keskeyttämään kulttuuripäivien johdon toimesta epäsopivuutensa vuoksi.¹⁷ Visuaalisen varieteen organisaattorina ollut silloinen opiskelija Maria Laukka muisteli myöhemmin Ylen haastattelussa¹⁸ professori Päivö Oksalan vetäneen sähköjohdot seinästä menetettyään hermonsa mahdollisesti M.A. Nummisen *Jenkka*

¹⁰ Jyväskylän Kesä ohjelma 1966.

¹¹ Matikainen. (2012) s. 117.

¹² Valkonen ym. (1944) s. 60–61,131.

¹³ Valkonen ym. (1944) s. 63.

¹⁴ Valkonen ym. (1944) s. 131.

¹⁵ Nevala, Rinne. (2012) s. 206–207.

¹⁶ Valtonen ym. (2003) s. 121–124.

¹⁷ Matikainen. (2012) s. 115.

¹⁸ Lindfors. (2006).

ulkosynnyttimistä - kappaleen aikana. Oksala oli Laukan mukaan myös kuljetuttanut varieteeseen liittyneen veistoksen pois yliopiston tiloista.

Vuoden 1966 Jyväskylän kulttuuripäivillä nähtiin siis varsinainen kulttuuriradikalismien kulminaatio, johon päin tapahtuma oli edellisinä vuosina pikkuhiljaa liikkunut¹⁹.

Kulttuuripäivät nähtiin Jyväskylässäkin pitkälti vasemmistolaistuneen poliittisesti aktiivisen nuorison keskuudessa oivana foorumina kulttuuriradikalismien esittelylle²⁰. Visuaalisen varieteen lisäksi vuonna 1966 kulttuuripäivien yhteydessä järjestettiin myös yliopiston päärakennuksessa suutelumielenosoitus²¹. Kaikkiaan vuoteen 1966 kulminoitui niin kulttuuriradikalismi, kuin sukupolvien välille kasvanut syvä kuilukin²².

Kulttuuriradikalismien kulminaation lisäksi vuoden 1966 kulttuuripäivät edustavat myös tapahtuman historiassa selvää käännöskohtaa, jonka jälkeen kulttuuripäivät muun muassa pitkälti politisoituivat²³. Ohjelmistoissa alkoi esiintymään enemmän ja enemmän yhteiskunnallisia ja poliittisia teemoja, eikä vuoden 1966 skandaalikesä jäänyt vuosikymmenen viimeiseksi kaltaiseksi. Varsinkin vuoden 1969 Kulttuuripäivät, joissa samalla tavalla omaksuttiin tällä kertaa Etelä-Amerikka teemaksi, osoittautuivat melko ärhäkäksi tapaukseksi²⁴. Tapahtuman järjestäjien keskuudessa huomattiin myös vuoden 1966 kesän yhteydessä selvää tarvetta organisaatiolliseen uudistumiseen. Tapahtuma oli kansainvälistynyt, ja sen yleisömäärä kohonnut pitkäjänteisempää suunnittelua vaativaksi.

1.2 UNESCO:n projekti

Vuoden 1966 skandaalinomaiset kulttuuripäivät olivat siis varsin merkittävä tapahtuma muun muassa nuorison kulttuuriradikalismien, ja tapahtuman oman historian kannalta. Tämän tutkielman aiheeksi ne kuitenkin valikoituivat lähinnä UNESCO:n Itä-Länsi-projektilta saamansa yleisteeman takia. Itä-Länsi-projekti oli ensimmäinen Jyväskylän kesässä nähty UNESCO:n yhteydestä valittu teema. Seuraavaksi alustan Itä-Länsi-projektia koskevaa kirjallisuutta hyödyntäen projektin taustoja, sen tarkoituksia ja käsitteellistä kontekstia. Pyrin

¹⁹ Matikainen. (2012) s. 114–115.

²⁰ Viikuna, Huvila. (2003) s. 123–125.

²¹ Viikuna, Huvila. (2003) s. 125.

²² Viikuna, Huvila. (2003) s. 125–126

²³ Matikainen. (2012) s. 118–125

²⁴ Matikainen. (2012) s. 121–122

näin sitomaan tutkimani tapahtuman Itä-Länsi-teeman laajempaan UNESCO:n kulttuurien välisen diskurssin kontekstiin.

UNESCO:ssa pidettiin sen alkuajoilta asti ihmisten ja kulttuurien välistä yhteisymmärrystä oleellisena apuvälineenä maailmanrauhan säilyttämisessä. Sen ensimmäinen pääsihteeri Julian Huxley määritteli vuonna 1946 UNESCO:n visiota, jossa yhtenäinen maailma toimii vastineena nationalismille poliittisen rakenteen lähtökohtana, kuitenkin niin että eri kulttuurit säilyttävät omat monimuotoisuutensa. Samalla UNESCO:sa pelättiin kahden kulttuuripoliittisen maailmankatsomuksen - Itäisen ja Läntisen - välistä vääjäämätöntä konfliktia, joka tulisi ratkaista yhteisymmärrystä parantamalla.²⁵

UNESCO oli sen johtajien avarakatseisista ajatuksista huolimatta ensimmäisellä vuosikymmenellään vielä pitkälti Länsikeskeinen organisaatio²⁶. Itä-Länsi-projekti olikin osittain myös sen aasialaisten jäsenmaiden, ja varsinkin Intian ja Japanin vastaus Euroopan ja Pohjois-Amerikan hegemoniaan järjestössä. Vuonna 1957 aloitettu projekti juontaa juurensa UNESCO:n aasialaisten jäsenmaiden konferenssiin, joka pidettiin vuonna 1956 Tokiossa. Konferenssissa Intian delegaatio toi esille tarpeen kyseiselle projektille Japanin delegaation vahvasti tukemana²⁷. Tätä ennen esimerkiksi Japanissa oli jo vuonna 1949 närkästyttänyt UNESCO:n kautta annetusta kansainvälisiin jännitteisiin vastaavasta lausunnosta, joka oli laadittu lähinnä Lännessä kotoisin olleiden akateemikoiden toimesta²⁸. On selvää, että varsinkin Aasiassa koettiin, että ei-Läntisten jäsenmaiden lisääntyessä UNESCO:n oli siirryttävä kohti laajempaa organisaatiollista representaatiota. Myös aiemmin mainittua aasialaisten jäsenmaiden konferenssia vastaavassa eurooppalaisessa konferenssissa oli herännyt samankaltaisia ideoita, ja samana vuonna 1956 UNESCO:n yleiskokous päätti kymmenen vuotta kestävästä Itä-Länsi-projektin aloittamisesta²⁹. Itä-Länsi-projekti vastasi samanaikaisesti koko UNESCO:n sisäistämäänsä tarpeeseen paremmille kulttuurisuhteille, ja Idäksi määriteltyjen jäsenten toiveeseen paremmasta representaatiosta ja vaikutusvallasta järjestössä.

UNESCO lähti siis projektillaan ajamaan Idän ja Lännessä välistä yhteisymmärrystä ja kahdenvälistä arvostusta, ja tuomaan hiljattain dekolonisaation yhteydessä syntyneille uusille

²⁵ Huttunen. (2016) s. 142–143.

²⁶ Huttunen. (2016) s. 143.

²⁷ Huttunen. (2016) s.143–144.

²⁸ Wong. (2008) s. 354–355.

²⁹ Huttunen. (2016) s. 144.

aasialaisille ja afrikkalaisille valtioille tilaa tuoda omia kulttuuriarvojaan yhdenvertaiseen asemaan Läntisten arvojen kanssa. Projektin ei ollut suoranaisesti tarkoitus vain vähentää Lännen ylenkatsontaa Idän kulttuureita kohtaan, mutta UNESCO:n olosuhteet projektin aikana pitkälti johtivat sen pääprioriteetiksi Idän kulttuuriarvojen tunnustamisen.³⁰

Erääksi suureksi projektin ratkaistavaksi ongelmaksi osoittautui itse Idän ja Lännen määrittelemät. Projektin kontekstissa huomattiin, ettei maailmaa voitu jaotella Itäiseen ja Läntiseen kulttuuripiiriin maantieteellisen, kulttuurillisen eikä historiallisen määritelmän mukaan. Tämän sijasta tulisi edistää eri kulttuurien kirjosta muodostuvaa yhteistoiminnallista maailmaa, ja luopua dikotomisesta jaottelusta Idän ja Lännen välillä. UNESCO:ssa siirryttiin Itä-Länsi-projektin aikana laajempaan useampia sivilisaatioita sisällyttävään kulttuurien väliseen diskurssiin, jossa käsitteet Itä ja Länsi kyllä säilyivät käytössä, mutta niiden määritelmät ja sisällöt laajentuivat.³¹

Tämän tutkielman kannalta on huomionarvoista, että Jyväskylän kulttuuripäivien kontekstissa Itää ja Länttä ei pohdittu samalla tavalla käsitteellisesti, kuin UNESCO:ssa. Ne määrittyivät tapahtuman kontekstissa enemmänkin niin, että Idällä viitattiin suoraan Aasiaan kulttuureihin, ja Lännellä lähinnä Euroopan kulttuureihin. Käytännössä tapahtuman kontekstissa nimet Itä ja Länsi olisi voitu vaihtaa Aasiaksi ja Euroopaksi, ellei jopa ajoittain Suomeksi. Itää ja Länttä käytettiin siis melko käytännönläheisesti. Silti UNESCO:n käsitteidenmäärittelyssäkin esiintyneet ideat monimuotoisemmasta kulttuurien kirjosta olivat myös Jyväskylän kulttuuripäivillä esillä. Tässä yhteydessä on myös huomioitava, että kulttuuripäivien kontekstissa nimet Itä ja Länsi eivät myöskään missään vaiheessa viitanneet Kylmän sodan kontekstin Washington-Moskova vastakkainasetteluun.

1.3 Lähteet ja kirjallisuus

Tässä tutkielmassa pääasiallisena lähdeaineistona olen hyödyntänyt Jyväskylän Kesä ry:n arkistosta löytyviä aineistoja³². Tapahtuman järjestämisen ja Itä-Länsi-teeman esiintymisen tutkiminen on tapahtunut lähinnä tapahtuman järjestäjäorganisaation hallituksen, sekä vuoden 1966 tapahtumaa varten perustetun Itä-Länsi-toimikunnan kokousten pöytäkirjoja

³⁰ Wong. (2008) s. 356, 373.

³¹ Huttunen. (2016).

³² Jyväskylän Kesä ry:n arkisto (1956–2015). Ka

hyödyntäen. Myös Itä-Länsi-toimikunnan ja Suomen UNESCO-toimikunnan perustaman yhteistoimikunnan pöytäkirjoja on hyödynnetty tutkielmassa.

Tapahtuman sisällöllisen puolen tutkimisessa on hyödynnetty tapahtumassa pidetyistä puheista ja seminaareista tehtyjä tiivistelmiä, sekä muutamia nauhoitteita. Näiden lisäksi olen hyödyntänyt tapahtuman ohjelasuunnitelmia ja lopullista ohjelmakirjaa, sekä arkistosta löytyviä julkaisemattomia tutkielmia. On huomioitava, että tiivistelmiä käyttämällä ei ole ollut mahdollista luoda tapahtuman sisällöstä kaikenkattavaa kuvaa. Tutkielmassa ei tähän pyritäkään, vaan tarkoitus on enemmänkin esitellä ja pohtia Itä-Länsi-projektin mukaisten teemojen esiintymistä tapahtumassa.

Tutkimuskirjallisuuden kannalta tässä tutkielmassa nojaan varsinkin UNESCO:n Itä-Länsi-projektiin liittyviin artikkeleihin, joista olen ammentanut taustatietoa projektista, sekä sen teemoista ja päämääristä. Näin mahdollistan Kulttuuripäivien narratiivien sijoittelun projektin laajempaan kontekstiin. Tämän lisäksi olen paneutunut myös itse Jyväskylän kesään liittyvään kirjallisuuteen, jota ei kylläkään ole paljoa. Tärkeimpänä taustatiedon lähteenä Jyväskylän kesän suhteen toimii Olli Matikaisen artikkeli ”Jyväskylän kesä” kirjassa *Kesäsemesteristä se alkoi: Jyväskylän kesäyliopisto 1919–2012* (Toimittaneet Heli Valtonen ja Olli Matikainen). Tämän lisäksi tietoa Jyväskylän kesästä löytyy esimerkiksi Jyväskylän historiasta kertovasta kirjallisuudesta.

2. Itä-Länsi-teema tapahtuman järjestämisessä

Päivö Oksala ja Seppo Nummi kertovat vuoden 1966 Jyväskylän kulttuuripäivien ohjelmakirjan alkusanoissa Lännen kulttuurien suurena ongelmana olleen uniformisoituminen ja paikallisten kulttuurien sulautuminen yhdeksi maailmankulttuuriksi. Saman ongelman he kertovat saavuttaneen Idänkin. Alkusanoissa myös mainitaan niin Lännen, kuin Idänkin kansoissa herännyt tarve oppia tuntemaan toisien kulttuureita paremmin³³. Luetellessaan näitä taustoja, joiden perusteella kulttuuripäivien ohjelma rakentui Oksala ja Nummi mukailevat pitkälti niitä ongelmia, joihin UNESCO Itä-Länsi-projektillaan pyrki vastaamaan.

³³ Jyväskylän Kesä ohjelma 1966.

Tässä kappaleessa käsittelen Itä-Länsi-projektin teemojen esiintymistä tapahtuman järjestämisen yhteydessä. Avaan näiden teemojen esiintymistä tapahtuman suunnittelun yhteydessä käydyssä keskustelussa, ja vertailen sitä Itä-Länsi-projektin tavoitteisiin. Tämän lisäksi esittelen tapahtuman kansainvälisen ohjelman käytännön järjestelyjä, ja niissä esiintyneitä haasteita, joista järjestäjien oli selvittävä kunnianhimoisen tapahtuman järjestämiseksi.

2.1 Itä-Länsi-teema suunnittelun yhteydessä

Vuosi 1966 oli Jyväskylän kesä ry:lle monella tapaa suunnanmuutoksen vuosi. Ohjelma perustui ensimmäistä kertaa laajempaan kansainväliseen kulttuuripoliittiseen teemaan, ja yhteistyö UNESCO:n kanssa tiivistyi. Vuonna 1966 Jyväskylän kulttuuripäivät tekivät suuren harppauksen kohti kansainvälisempää ja suurisuuntaisempaa tapahtumaa, kun siitä tuli kyseisenä vuonna UNESCO:n Itä-Länsi-projektin sanankantaja. Kansainvälisyys ja UNESCO eivät toki olleet vuonna 1966 ensimmäistä kertaa mukana tapahtumassa³⁴. Uutena elementtinä vuonna 1966 kuitenkin nähtiin kulttuuripäivien tarkoituksenmukainen toiminta Suomessa huonosti tunnettujen ulkomaalaisten kulttuurien esittelypaikkana.

Idea kulttuuripäivien ja UNESCO:n yhteistoiminnasta kahden kongressin³⁵ järjestämiseksi oli syntynyt vuoden 1964 kulttuuripäivillä, kun UNESCO:n vapaa-aika näyttely toi arkkitehti Tapio Periäisen ja Suomen UNESCO-toimikunnan pääsihteeri Kalervo Siikalan Jyväskylään. Tämän idean pohjalta vuoden 1966 kulttuuripäivien temaksi todettiin syyskuussa vuonna 1965 pidetyssä Kulttuuripäivien hallituksen kokouksessa UNESCO:n kyseisenä vuonna loppumassa oleva Itä-Länsi-projekti. Samassa kokouksessa myös päätettiin Itä-Länsi-toimikunnan perustamisesta, ja käytiin keskustelua teeman mukaisesta ohjelmasta. Jo tässä vaiheessa ohjelmaan haluttiin niin taiteellista, kuin tieteellistäkin kulttuuriosaamista Lännestä sekä Idästä. Myös uskontojen välisellä dialogilla nähtiin olevan paikka tapahtuman ohjelmassa jo suunnittelun alkuvaiheilla.³⁶

³⁴ Matikainen. (2012) s.114–116.

³⁵ Vuoden 1966 kulttuuripäivien Itä-Länsi-teemaa edelsi Suomen UNESCO-toimikunnan kanssa vuoden 1965 kulttuuripäivillä järjestetty Sibeliuksen aikakautta musiikissa käsitellyt kongressi. (Jyväskylän kulttuuripäivät ohjelmakirja 1965).

³⁶ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 17.9.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

Periaatteellisena lähtökohtana vuoden 1966 kulttuuripäivien rakentumiselle UNESCO:n Itä-Länsi-ohjelman kautta oli huoli riittämättömästä Idänculttuurien tuntemuksesta suhteessa kasvaneeseen kansainväliseen yhteistyöhön, ja kiinnostus Idän ja Lännen kulttuurien väliseen vertailuun³⁷. Periaatteet vastasivat siis pitkälti Itä-Länsi-projektin tavoitteita. Jo tässä yhteydessä huomioitiin myös myöhemminkin tapahtuman organisoinnissa ja sisällössä esiintyvä idea Suomen erityisestä maantieteellisestä ja kulttuurillisesta sijainnista Idän ja Lännen vaikutuspiirien välissä³⁸. Tapahtuman johto oli selvästi innokkaasti omaksumassa jalon ja mahtipontisen ajatuksen Jyväskylän kulttuuripäivistä suurena kansainvälisenä foorumina, jossa voitaisiin tieteen ja taiteen kautta vastata muuttuvan maailman globaaleihin moraalisiin haasteisiin. Näin UNESCO:n Itä-länsi-projektin tavoin Jyväskylän kesässä lähdettiin vuonna 1966 edistämään eri kansojen ja kulttuurien välistä yhteisymmärrystä säikähtämättä siihen liittyvää suureksi osoittautuvaa työmäärää, tai tapahtuman järjestäjäorganisaation hankalaa tilannetta.

Itä-Länsi-ohjelman toteutumiseksi päädyttiin siis tapahtumaa edeltävänä vuonna perustaa erityinen toimikunta, joka kokousti ensimmäisen kerran 24.9.1965. Toimikunta jakautui suunnitteilla olevan ohjelmasisällön mukaan jaostoihin, jonka jälkeen käytiin periaatteellista keskustelua, jossa pohdittiin mihin Itä-Länsi-ohjelmalla pyritään, ja miksi on perusteltua järjestää UNESCO:n projektin päättyessä juuri Suomessa tämänkaltainen tapahtuma. Keskustelussa heräteltiin jälleen ideaa siitä, että Suomen puolueettomuuspolitiikka ja paikka Idän ja Lännen välissä voisivat ei ainoastaan mahdollistaa, vaan toimia erityisen hedelmällisenä kontekstina kyseisenlaiselle kulttuurivaihdolle.

Suomen kontekstin lisäksi myös UNESCO:n Itä-Länsi-projektin mukaiset teemat olivat esillä kokouksen keskustelussa, kun arkkitehti Reima Pietilä huolehti puheenvuorossaan maailmankulttuurin ja lokaalikulttuurien välisestä kamppailusta, ja siitä miten Idän kulttuurien monimuotoisuuden selviäminen oli Läntisen teknillisen ekspansion edetessä vaakalaudalla. Kulttuuripäivät voisivat näin toimia myös tapahtumana, josta Idässä voitaisiin ammentaa omanarvontuontaa, ja kykyä nähdä paremmin omien kulttuurien säilymisen välttämättömyys³⁹. Suunnitteilla ei siis ollut vain kaupallinen festivaali, tai edes foorumi, joka mahdollistaisi Idän kulttuurien esittelyn Lännelle. UNESCO:n Itä-Länsi-projektin tavoin

³⁷ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 17.9.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

³⁸ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 17.9.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

³⁹ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 24.9.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

Jyväskylässä lähdettiin tavoittelemaa aidosti vastavuoroista, ja muutosta edistävää kulttuurivaihtoa, josta molemmat osapuolet hyötyisivät.

2.2 Tapahtuman järjestäminen ja haasteet

Käytännössä tapahtuman kansainvälisen ohjelman järjestäminen tapahtui pitkälti järjestäjätahojen kontaktien, suurlähetystöjen avun ja muutamien ulkomaanmatkojen myötä. Kulttuuripäivien hallituksen, ja ohjelman toteuttamiseksi perustetun Itä-Länsi-toimikunnan kokousten pöytäkirjoista käy useaan otteeseen ilmi jäsenten laaja alakohtainen tietämys, tai ainakin kyky hankkia tätä tietämystä toisella puolella maailmaa toimivista vaikuttajista. Ehdotuksia henkilöistä, joihin ottaa yhteyttä saatiin myös joissain tapauksissa lähetystöistä, ja länsimaissa toimivilta tai matkoilla olleilta esimerkiksi intialaisilta asiantuntijoilta. Näiden kontaktien kautta järjestäjät alkoivat tiedustelemaan, löytyisikö ulkomailta tapahtumasta kiinnostuneita edustajia, ja mahdollisuuksia rahoitukseen. Samalla pohdittiin myös kotimaisia edustajia, sillä olihan tarkoituksena esimerkiksi Idän seminaarissa toteuttaa päivittäin kaksi luentoa, joista toisessa esiintyisi ulkomaalainen, ja toisessa kotimainen asiantuntija.⁴⁰

8.10.1965 pidetyssä Itä-Länsi-toimikunnan kokouksessa päätettiin tapahtumaan mukaan kutsuttavat maat⁴¹, jonka lisäksi keskustelua käytiin myös UNESCO:on kuulumattomien Kiinan ja Indonesian kutsumisesta. Näiden maiden kulttuurien esittelemine nähtiin kyllä tärkeänä, mutta kuitenkin tultiin siihen lopputulokseen, ettei UNESCO:n kongressin puitteissa kutsuja voitaisi lähettää. Tästä huolimatta lopulliseen tapahtumaan tuli myös Kiinaa käsittelevää ohjelmaa, vaikkakaan ei kiinalaisia asiantuntijoita. Kutsuttujen maiden lista, ja suhtautuminen Kiinaan ja Indonesiaan toimivat hyvinä esimerkkeinä Idän käsitteellistymisestä Kulttuuripäivien kontekstissa.

Kulttuuripäivien ohjelma alkoi loppuvuoden 1965 aikana pikkuhiljaa muodostumaan, ja Itä-Länsi-toimikunnan kokouksissa selostettiin eri toimijoiden edistystä. Tavoitelluilta lähetystöiltä ja kansainvälisiltä kontakteilta saatiin usein erittäin innostuneita reaktioita, vaikka rahallisen tuen mahdollisuuksia ei aina pidetty itsestäänselvyyksinä, ainakaan ennen kuin ohjelmasta olisi parempaa selvyttä.⁴²

⁴⁰ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970). Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁴¹ Ceylon, Filippiinit, Intia, Japani, Libanon, Neuvostoliitto, Pakistan, Persia, Turkki, Thaimaa & United Arab Nations. (Hallituksen kokouksen pöytäkirjat: 8.10.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka).

⁴² Hallituksen kokouksen pöytäkirja: 8.10.1965, 3.11.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

Jyväskylän kulttuuripäivät ry joutui vuoden 1966 tapahtuman suunnittelun yhteydessä huolehtimaan myös taloudellisista ongelmista. Yhdistys oli lähes 27 000 markan veloissa, ja joutui anomaan Jyväskylän kaupungilta lisärahoitusta. Ohjelmien suunnittelun mahdollistamiseksi oli laadittava talousarvio, jota kaupunkikin vaati. Rahoitusongelmien yhteydessä heräsi myös huolta Kulttuuripäivien ja Jyväskylän kaupungin välisestä luottamuspulasta.⁴³ Kaupungin lisäksi rahoituksen saamiseksi tapahtuman järjestäjät kääntyivät suunnittelun edetessä monien eri tahojen puoleen. Heti suunnittelun alkaessa päätettiin ottaa yhteys valtiovaltaan, Suomen UNESCO-toimikuntaan ja asianomaisten valtioiden lähetystöihin. Todettiin myös, että lähettiläitä varten oli järjestettävä erityinen tilaisuus, jossa ohjelmasuunnitelmaa esiteltäisiin⁴⁴.

Kulttuuripäivien järjestäminen oli alusta asti ollut ajoittain jopa järjestäjien oman henkilökohtaisen taloudellisen riskinoton varassa⁴⁵. Tästä varsin hyvä esimerkki nähtiin vuoden 1966 kulttuuripäivien organisoinnin yhteydessä. Kansainvälisen ohjelman toteutuminen ja sen saatavuus yleisölle oli edellisinäkin vuosina edellyttänyt tulkintalaitteiden käyttöä, ja tällä kertaa niiden hankkimisen ympärillä käytiin hallituksen kokouksissa harkintaa vuokraamisen ja ostamisen välillä. UNESCO:n taholta oli ilmoitettu laitteiston olevan edellytys jatkuvan yhteistyön toteutumiseksi. Tämä kannusti UNESCO:n kanssa mieluusti yhteistyötä tulevaisuudessakin tekeviä järjestäjiä ostopäätökseen, vaikka budjetissa ei laitteistolle olisikaan ollut tilaa. Kulttuuripäivät päättyivät lopulta ostamaan laitteet lainan avulla, jota 21 yhdistyksen jäsentä päätyi henkilökohtaisesti takaamaan. Yhteistoiminta UNESCO:n kanssa nähtiin tapahtuman tulevaisuuden kannalta ehdottoman tärkeänä, jopa henkilökohtaisen riskinoton arvoisena.

Kulttuuripäivät saivat toki UNESCO:lta myös rahallista tukea, jolla oli tarkoitus mahdollistaa ulkomaalaisten puhujien matka- ja majoituskustannukset. Itä-Länsi-toimikunta ja Suomen UNESCO-toimikunta perustivat lopulta yhteistoimikunnan, joka kokousti ensimmäisen kerran 24.1.1966 puheenjohtajanaan Päivö Oksala. Yhteistoimikunta valvoi UNESCO:lta saadun avustuksen käyttöä, ja ohjasikin sen kattamaan Intiasta ja Japanista tulleiden edustajien matka- ja majoituskustannuksia. Tämän lisäksi se muun muassa päätti kutsua UNESCO:n kulttuuriosaston johtajan Gomez L. Machadon puhuman tapahtuman avajaisiin, ja vastasi tämän vaateisiin erittelystä UNESCO:lta saadun rahan käytöstä. Suomen

⁴³ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 22.12.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁴⁴ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 17.9.1965. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁴⁵ Matikainen. (2012) s. 117.

UNESCO-toimikunnalle ehdotettiin erityisen vastaanoton järjestämistä korkea-arvoiselle kutsuvieraalle tapahtuman jälkeen, ja painotettiin, että Machadon majoitukseen Kulttuuripäiväillä on kiinnitettävä erityistä huomiota.⁴⁶ Yhteistoimikunta myös kommunikoi UNESCO:n kanssa siellä valmistettavan näyttelyn järjestämisestä, ja hyväksyi lopulta sen ehdotuksen persialaisten miniatyyrien näyttelystä.

Yhteistyö UNESCO:n ja Jyväskylän kulttuuripäivien välillä jatkuikin vielä vuosikymmenen lopulla vahvana, kun vuosien 1968 ja 1969 kulttuuripäivillä nähtiin Itä-Länsi-teeman mukaiset Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kulttuureja esittelevät ohjelmat. Vuoden 1966 kulttuuripäivien järjestämisen jälkeen huomattiin myös pakottava tarve organisaation uudistamiselle. Päivien ohjelma oli osoittautunut erittäin kalliiksi, ja aikaa vieväksi järjestää. Tästä viisastuneina järjestäjät siirtyivät kolmivuotissuunnitelmien hyödyntämiseen, joista ensimmäinen sisälsi luonnollisesti kolmen seuraavan vuoden tapahtumat.⁴⁷

3. Itä-Länsi-teema tapahtuman sisällä

Haasteista huolimatta vuoden 1966 kulttuuripäivien ohjelma saatiin lopulta valmiiksi, ja se päätettiin esitellä julkisuuteen 16.3.1966 pidetyssä lehdistötilaisuudessa. Samalla tuotaisiin julkisesti esiin UNESCO:n osuus tapahtumassa⁴⁸. Lopullinen ohjelma muodostui tapahtumalle tuttuun tapaan yleisluennoista, kongresseista, seminaareista, eri taiteenalojen esityksistä, näyttelyistä sekä mestarikursseista⁴⁹. Tässä tutkielmassa keskityn kulttuuripäivien ohjelman kannalta lähinnä tapahtumassa pidettyyn puheohjelmaan, ja UNESCO:n Itä-Länsi-projektin mukaisten teemojen käsittelyyn siinä.

On huomioitava, ettei kulttuuripäivien ohjelma koostunut vain Idän ja Lännen kulttuurien välisestä dialogista. Kulttuuripäivähän olivat suuresta harppauksestaan poliittisempaan suuntaan päin huolimatta lähtökohtaisesti kulttuurifestivaali. Luento- ja seminaarien taiteen- ja tieteenalakohtaiset aiheet saattoivat olla hyvinkin spesifejä. Suunnitteluvaiheen ideat kulttuurien esittelemisestä, ja niiden välisen ymmärryksen edistämisestä konkretisoitiin ennemminkin tarjoamalla eri alojen ulkomaalaisille ja kotimaalaisille asiantuntijoille

⁴⁶ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 24.1.1966-15.6.1966. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁴⁷ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 23.10.1966. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁴⁸ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970): 9.3.1966. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁴⁹ Jyväskylän Kesä ohjelma 1966.

Jyväskylässä mahdollisuus esitellä aloilla merkittäviä aiheita, kuin käymällä suoraa dialogia keskittyen vain kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Idän ja Lännen väliset kulttuurisuhteet eivät siis useinkaan olleet varsinaisina puheenaiheina, vaan enemmänkin lähinnä tausta-ajatuksena tarkempia aiheita käsitellessä.

Ajoittain puhujat kuitenkin ottivat asiakseen tuoda esille spesifien puheenaiheidensa lisäksi myös Idän ja Lännen välistä kanssakäymistä aloillaan. Tässä kappaleessa paneudun varsinkin näiden tapausten kautta siihen, millaisia teemoja Idän ja Lännen kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen liittyen vuoden 1966 Jyväskylän kulttuuripäivillä nähtiin. Tarkoitus ei siis ole niinkään luoda kokoavaa kuvaa tapahtuman ohjelmasta, vaan tuoda esille esimerkkien avulla, miten Idän ja Lännen välisiä kulttuurisuhteita käsiteltiin, ja miten ne suhteutuvat UNESCO:n Itä-Länsi-projektin kontekstiin.

Itä-Länsi-teema näkyi tapahtumassa muun muassa huolena kehityksestä, jossa luodaan globaalia dominoivaa massakulttuuria. Vaikka toki koko tapahtuman idea oli pitkälti edistää yhtenäisyyttä kulttuurien välillä, ei sitä tulisi täysin yhdenmukaistaa. Päivö Oksala painotti kulttuuripäivien avajaisissa, että on tärkeää säilyttää erilliskulttuurien erityispiirteet. Tämä teema on esillä myös esimerkiksi Rolf Nevanlinnan luennossa, jossa hän painottaa erityisesti individualismin tärkeyttä ideoiden kehittymisen kannalta tieteessä. Myös Seppo Nummi yhtyi tähän huoleen. Yhtenäisyyttä ei kuitenkaan missään nimessä pelätty Kulttuuripäivillä, se vain tulisi toteuttaa niin, että eri kulttuurien omat spesifit arvot ja traditiot saavat pysyä tallessa. Esimerkiksi John B Alphonso-Karkala puhui Intian filosofiaa Rabindranath Tagoren kautta esitelleen luentonsa yhteydessä koko maailman yhteisestä arvopohjasta, jossa kaikki kulttuurit olisivat osana, ja jossa ihmisten välillä voisi olla yhtenäisyyttä kulttuurillisista eroavaisuuksista huolimatta. Keskustelun tulisi olla sellaista, joka pystyy ylittämään ihmisiä erottavia esteitä, ja jossa oltaisiin valmiina muokkaamaan omaa asennoitumista.⁵⁰

Yksi tapahtumassa esillä ollut selkeä teema oli Lännen suhtautuminen Idän kulttuureita ja saavutuksia kohtaan. Jo suunnitteluvaiheen periaatteellisista keskusteluista voitiin huomata, että Itä-Länsi-projektin mukana tapahtumaan tuli osaksi kysymys Idän tuntemuksesta Suomessa, ja Lännessä yleensäkin⁵¹. Sisällöllisesti tapahtumassa edettiin tästä kuitenkin syvemmälle käsittelemään Idän ja Lännen suhdetta myös näkökulmasta, jossa Lännen

⁵⁰ Kongressipuheet (1966–1966) & Kongressien kela- ja kasettinuhoitukset (1966–1966). Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵¹ ks. Kappale 2.1.

historiallista suhtautumista Itään, tai sen kulttuurillisten vaikutteiden leviämistä Idässä pohdittiin kriittisesti.

Esimerkiksi Itämaisesta kritiikistä puhunut Krishanlal Sondhi harmitteli läntisiä vaikutteita Intian taidepiireissä. Sondhi näki länsivaikutteisen abstraktin taiteen, jonka hän totesi saavan paljon tukea taideakateemisella kentällä uhkaavan intialaista taidetraditiota. Hän myös esitti Läntisen vaikutuksen pelkistäneen intialaista taidetta, siinä missä todellinen traditio taas herättäisi hengellistä regeneroitumista, joka voisi korreloitua myös aineelliseen maailmaan⁵². Paul Leser taas muistutti luennoissaan Kiinan vaikutteista eurooppalaisessa teknologiassa ja maataloudessa, että vaikka Lännen oli ajateltu olleen kehityksessä pitkälti edellä 150-vuoden ajan, tehtiin sitä ennen monia tärkeitä keksintöjä Kiinassa. Leser myös painotti, että vielä 1800-luvulla Euroopassa ihailtiin Kiinan kulttuuria paljon⁵³.

Muun muassa näistä esimerkeistä voidaan huomata, että Lännen saatettiin katsoa olleen ylimielinen suhtautumisessaan Idän kulttuureihin, tai jopa uhanneen niiden monimuotoisuutta vaikutteillaan. Lännen suhtautumista käsitteli myös Kustaa Vilkuna luennoissaan Idän ja Lännen kansantieteellisistä kontakteista Suomessa. Vilkuna kyllä painottaa suhteiden parantuneen, ja Suomen toimivan kahden kulttuuripiirin välissä sillanrakentajana, mutta kritisoi historiankirjoituksessa luotua kuvaa, jossa kaikki paha tulee Idästä⁵⁴.

Suomen UNESCO-toimikunta taas otti Kulttuuripäivillä Lännen rooliin kantaa tervehdyspuheessaan kaksijakoisesta näkökulmasta. Lännen nähtiin suhtautuneen niin ylenkatseella, kuin ihailullakin Idän kulttuurialueisiin. Puheessa Eurooppaa syytettiin “paradoksaalisen itseriittoiseksi”, ja sen nähtiin epäonnistuneen tarpeeksi laaja-alaisessa Idän ymmärtämisessä⁵⁵. Läntinen ihailu oli liian pintapuolista, samalla kun ylimielisyys säilyi. Samalla mukailtiin Itä-Länsi-projektin aatteita kulttuurien välisen ymmärryksen lisäämisestä tärkeänä välineenä rauhan edistämisessä. Erityisesti UNESCO-toimikunta painotti kehitysavun tärkeyttä, ja UNESCO:n roolia “ihmishengen voittosaaliin” jakamisessa kaikille maailman kansoille⁵⁶.

Toisaalta Lännen vaikutteista Idässä puhuttiin myös positiivisempaan sävyyn.

Arkkitehtuuriseminaarin yhteenvedossa mainittiin lännestä tulleiden vaikutteiden luoneen

⁵² Kongressipuheet (1966–1966): Krishanlal Sondhi. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵³ Kongressipuheet (1966–1966): Paul Leser. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵⁴ Kongressipuheet (1966–1966): Kustaa Vilkuna. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵⁵ Kongressipuheet (1966–1966): Suomen UNESCO-toimikunta. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵⁶ Kongressipuheet (1966–1966): Suomen UNESCO-toimikunta. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

alalla hedelmällisen jännitteen uuden ja vanhan välille⁵⁷. Sven Krohn taas painotti luennoissaan Lännen ja Intian filosofioiden kosketuskohdista tietynlaista yhtenäisyyttä tai verrattavuutta monista eroista huolimatta, ja totesi mahdolliseen tulevaisuuden yhtenäiseen maailmaan mahtuvan niin Idän, kuin Lännenkin kulttuureita⁵⁸. Vaikka Länsi sai tavallaan tuntea syyllisyyttä, oli tapahtumassa kuitenkin kyse enemmänkin yhtenäisyydestä, ja kahdenvälisestä kunnioituksesta, jota rakennettiin informaatiolla ja vertailulla.

Idän ja Lännen kulttuureja vertailtiin eri saavutusten ja traditioiden lisäksi myös ihmisten näkökulmasta. Tässä narratiivissa rakentui kuva, jossa kulttuuripiirien välisiä eroja voidaan nähdä ihmisten käsityksissä ja maailmankatsomuksissa. Kyse oli siis eroista siinä, mitä Idän- ja Lännen ihminen ajattelee. Esimerkiksi UNESCO:n edustaja tri. Bammate totesi puheessaan, että Aasian kansoille henkiset ja moraaliset ansiot ovat tärkeämpiä, kuin poliittinen valta ja aineellinen kehitys⁵⁹. Sven Krohn taas mainitsi luennollaan “Idän introvertin” ja “Lännen ekstrovertin” ihmisen täydentävän toisiaan⁶⁰. Narratiivit mukailevat Itä-Länsi-projektia, jonka yhteydessä Itäisten enemmän henkisesti asennoituneiden kulttuurien nähtiin rikastuttavan Läntistä teknologiakeskeistä asennoitumista⁶¹.

Eksakteista tieteistä puhuneet K. Chandrasekharan ja Rolf Nevanlinna pitivät luennoissaan yhteistyötä erittäin hedelmällisenä seikkana luonnontieteissä, ja painottivat tieteen olevan koko ihmiskunnan yhteinen asia, jota ei voi missään nimessä väittää vain esimerkiksi yhden mantereen saavutukseksi. Chandrasekharan esitteli luennossaan myös Idässä kytevää kukoistusta luonnontieteissä. Tämän taustalla hän näki perinteisesti kehityksessä edellä olleen Lännen vaikutteiden toimineen tärkeänä tukena. Chandrasekharan näki lännen mahdollisuuden vaikuttaa Itämaihin positiivisesti mahdollisuutena saada aikaan regeneraatiota yleisemmälläkin tasolla, ja koki juuri Kulttuuripäivien kaltaisten tapatumien, jossa Idän ja Lännen tiede ja taide voivat kohdata tärkeinä nopeuttajina tässä prosessissa.⁶²

Nevanlinna taas painotti omassa luennossaan näiden teemojen lisäksi myös monimuotoisuuden säilymisen tärkeyttä uusien ideoiden syntymisessä, ja kertoi tiedemiesten pystyvän jo nyt sujuvaan yhteistyöhön kansallisuuksista huolimatta. Hän myös huomautti,

⁵⁷ Kongressipuheet (1966–1966): Tiivistelmä arkkitehtuuriseminaarista. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵⁸ Kongressipuheet (1966–1966): Sven Krohn. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁵⁹ Mikko Pyhälä, Jyväskylän kesän ohjelmapolitiikasta ja keskeisistä teemoista käyty lehdistökeskustelu vuosina 1964–1969. (1969). Tutkimukset, 1969-1970, 1974 (1969-1974) Jyväskylän Kesä ry:n arkisto.

⁶⁰ Kongressipuheet (1966–1966): Sven Krohn. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁶¹ Wong. (2008) s. 356–357.

⁶² Kongressipuheet (1966–1966): Rolf Nevanlinna, K. Chandrasekharan & Kongressien kela- ja kasettinauhoitukset (1966–1966). Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

että on pyrittävä tilanteeseen, jossa eri kulttuurit eivät vain siedä toisiaan, vaan hakevat aidosti ymmärtävät toisiaan⁶³. Nevanlinna ei ollut ainoa tapahtuman puhuja, joka ajatteli näin, eikä tämä ole ihmekään. Tämän ajatuksen voisi katsoa kiteyttävän yhtenäisen maailman, ja paremman kulttuurien välisen arvostuksen, jota UNESCO Itä-Länsi-projektillaan pyrki rakentamaan.

Suomen puolueettomuus ja niin maantieteellinen kuin kulttuurillinenkin asema Idän ja Lännen välissä olivat nekin tärkeitä teemoja Itä-Länsi-projektin esiintymisessä tapahtuman rakentamisen lisäksi myös sen lopullisessa ohjelmassa. Maantieteellinen sijainti oli toki kiistaton tosiasia, mutta tapahtuman kontekstissa painotettiin usein myös juuri tätä kulttuurillista sijoittumista, josta hyvä esimerkki on kulttuuripäivillä järjestetty kansantieteellinen seminaari, jonka aiheeksi tulisi Idän ja Lännen vaikutteet Keski-Suomalaisessa kansankulttuurissa. Seminaariin kuului muun muassa retkiä eri kohteisiin, joissa näitä vaikutteita voitiin havaita⁶⁴.

Toki Suomen puolueettomuus, tai vaikutteiden tasavertainen tuleminen Idästä ja Länneistä on vähintäänkin kyseenalainen toteamus. Kylmän sodan Suomen ulkopolitiikassa suuressa roolissa oli tietysti suhteet itänaapuri Neuvostoliiton kanssa. Suomi liittyi Yhdistyneisiin kansakuntiin vuonna 1955, ja piti aluksi pitkälti matalaa profiilia. 1960-luvun puolivälissä Suomi alkoi kuitenkin siirtymään YK-politiikkaan vaisusta alkutaipaleesta aktiivisempaan ja uskaliaampaan suuntaa⁶⁵. Osaltaan tämä näkyy myös avoimessa suhtautumisessa valtiovallan puolelta Jyväskylän kulttuuripäiviin ja UNESCO:n Itä-Länsi-projektista saatun teemaan. Tapahtuma sai valtiovallalta elintärkeää taloudellista tukea⁶⁶, ja tämän lisäksi suopeaa suhtautumista edustaa myös presidentti Urho Kekkosen lupautuminen vaimonsa Sylvi Kekkosen kanssa tapahtuman virallisiksi suojelijoina⁶⁷. Tapahtumaa järjestettäessä käytiin myös vierailussa eduskunnassa, jossa saatiin muun muassa Keski-Suomen kansanedustajien tuki pyydetyn lisärahoituksen saamiseksi⁶⁸.

Suomen hyvä sijainti kulttuurien kohtaamispaikkana oli esillä kansantieteellisen seminaarin lisäksi myös puheissa ja luennoissa. UNESCO:n edustaja tri. Bammate piti avajaispuheensa

⁶³ ⁶³ Kongressipuheet (1966–1966): Rolf Nevanlinna & Kongressien kela- ja kasettinuhoitukset (1966–1966). Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁶⁴ Jyväskylän Kesä ohjelma 1966.

⁶⁵ Kallenautio. (2005) s. 171, 174 .

⁶⁶ Matikainen. (2012) s. 117.

⁶⁷ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970), 16.5.1966. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

⁶⁸ Hallituksen kokouksen pöytäkirjat (1962–1970), 15.10.1966. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto Ka.

erityisesti Jyväskylän kaltaista yliopistokaupunkia hyvänä paikkana Itä-Länsi-projektin puitteissa pidettävään tapahtumaan, jossa tiede ja taide pääsi yhdistymään⁶⁹. John B. Alphonso-Karkala taas toi luentonsa alkusanoissa esille osan Suomen kulttuuria. Hän nimittäin nosti esille saunan, ja kertoi huomaavansa siellä, miten kulttuurien väliset erot ovat oikeastaan ihmisten itse rakentamia⁷⁰. Suomi ja Jyväskylä nähtiin siis myös ulkomaalaisten silmissä maantieteellisesti ja kulttuurillisesti hyvänä välimaastolle Itä-Länsi-projektin puitteissa järjestettävälle tapahtumalle.

4. Lopuksi

Tässä tutkielmassa olen tutustunut UNESCO:n Itä-Länsi-projektilta omaksuttujen teemojen ilmenemiseen vuoden 1966 Jyväskylän kulttuuripäivillä. Tämän olen toteuttanut avaamalla teemojen esiintymistä niin tapahtuman järjestämisen yhteydessä, kuin itse ohjelmistossa, ja pohtimalla missä suhteessa ne ovat laajemman Itä-Länsi-projektin kontekstissa. Lisäksi tutkielmaan on sisältynyt Suomen ja Jyväskylän rooli tämän kaltaisen kulttuurien kohtaamisen paikkana, sekä tapahtuman rakentumisen haasteet, joiden kautta olen painottanut ohjelman kunnianhimoa, ja tärkeyttä järjestäjille.

Ohjelman järjestämisessä Itä-Länsi-teeman omaksumisen jälkeen näkyi selvä periaatteellinen halu ja aito intohimo aihetta kohtaan. Tapahtumasta lähdettiin määrätietoisesti ja haasteista huolimatta tavoittelemaan merkityksellistä kulttuurien välisen yhtenäisyyden foorumia. Onnistunut tapahtuma kyllä saatiin järjestettyä, ja yhteistyön UNESCO:n kanssa haluttiin jatkuvan. Yhteistyön mahdollistumiseksi, ja tämän kaltaisten kunnianhimoisten ohjelmien järjestämiseksi tulevaisuudessakin kuitenkin huomattiin tarve organisaation uudistamiseen.

Ohjelma itsessään tuli pitkälti sisältämään sitä, mitä siltä tilattiinkin. Itä-Länsi-projektin mukaiset teemat, kuten muun muassa kulttuurien välinen yhteisymmärrys, kulttuurilliset vaikutteet niin Idässä kuin Lännessäkin sekä monimuotoisuuden suojeleminen yhtenäistyvässä maailmassa olivat vahvoina osina tapahtuman ohjelmaa. Tämän ideologisen pohdinnan lisäksi ohjelmaan kuului toki myös merkittäviä taide-esityksiä, olihan vuoden 1966 Kulttuuripäivillä esiintymässä esimerkiksi Ravi Shankar ja Oleg Kagan⁷¹. Kaikkiaan

⁶⁹ Mikko Pyhälä, Jyväskylän kesän ohjelmapolitiikasta ja keskeisistä teemoista käyty lehdistökeskustelu vuosina 1964–1969. (1969). Tutkimukset, 1969-1970, 1974 (1969-1974) Jyväskylän Kesä ry:n arkisto.

⁷⁰ Kongressipuheet (1966–1966): John B. Alphonso-Karkala. Jyväskylän Kesä ry:n arkisto. Ka.

⁷¹ Jyväskylän Kesä ohjelma 1966.

voisi sanoa, että Suomen kulttuurisessa ympäristössä pystyttiin järjestämään Itä-Länsi-projektin periaatteiden mukainen tapahtuma, jossa pystyttiin esittelemään Idän saavutuksia tieteissä ja taiteissa, ja pohtimaan projektin herättämiä kysymyksiä.

Lähteet

Kirjallisuus:

- Huttunen, Miia. "Three Halves of a Whole – Redefining East and West in UNESCO's East-West Major Project 1957-1966." *Kulttuuripolitiikan Tutkimuksen Vuosikirja 2017*: 140-154. <https://doi.org/10.17409/kpt.60094>.
- Matikainen, Olli. "Jyväskylän Kesä." *Kesäsemesteristä Se Alkoi : Jyväskylän Kesäyliopisto 1912-2012* 2012: 113-126.
- Valkonen, Kaija, ja Markku Valkonen. *Yhtä Juhlaa: Finland Festivals*. Helsingissä: Otava, 1994.
- Nevala, Arto, ja Risto Rinne. "Korkeakoulutuksen Muodonmuutos." *Tiedon Ja Osaamisen Suomi : Kasvatus Ja Koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle* 2012: 203-228.
- Valtonen, Heli, Johanna Hämäläinen, Kustaa H. J. Vilkkunen, ja Marjo Havila. *Suomalaisen Suomen Pääkaupunki: Rakentuva Ja Politisoituva Jyväskylä*. Jyväskylä: Minerva, 2003.
- Wong, Laura Elizabeth. "Relocating East and West: UNESCO's Major Project on the Mutual Appreciation of Eastern and Western Cultural Values." *Journal of World History* 19, no. 3 (2008): 349-374. <https://doi.org/10.1353/jwh.0.0019>.
- Kallentautio, Jorma. *Suomi Kylmän Rauhan Maailmassa: Suomen Ulkopolitiikka Porkkalan Palautuksesta 1955 Euroopan Unionin Jäsenyyteen 1995*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005.

Internetlähteet

- Lindfors, Jukka. "Taiteellinen seksiskandaali Jyväskylän kesässä 1966." Yle elävä arkisto (2006). <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/taiteellinen-seksiskandaali-jyvaskylan-kesassa-1966>.
- Finland festivals ry:n sivut: <https://festivals.fi/> (viitattu 3.5.2023).

Arkistolähteet

- Jyväskylän Kesä ry:n arkisto (1956-2015). Ka
 - Jyväskylän Kesä ry:n arkisto. H SISÄLLÖN MUKAAN JÄRJESTETYT ASIAKIRJAT. He Muut sisällön mukaan järjestetyt asiakirjat. Tutkimukset, 1969-1970, 1974 (1969-1974). Ka.
 - Jyväskylän Kesä ry:n arkisto. C PÖYTÄKIRJAT. Ca Hallituksen kokousten pöytäkirjat. Hallituksen kokousten pöytäkirjat (1962-1970). Ka.
 - Jyväskylän Kesä ry:n arkisto. H SISÄLLÖN MUKAAN JÄRJESTETYT ASIAKIRJAT. Hc Kongressipuheenvuorot. Ka.
 - Jyväskylän Kesä ry:n arkisto. S ELOKUVAT JA ÄÄNITTEET. Sb Kongressiäänitteet. Kongressien kela- ja kasettinauhoitukset (1966-1966). Ka.
- JYX Digital Repository: Jyväskylän kesä.
 - Jyväskylän Kesä ohjelma 1966.
 - Jyväskylän Kesä ohjelma 1965.

